

Lluís Solà: «El bilingüisme és una manera lenta d'imposar totalment el castellà»

El poeta osonenc acaba de reunir tota la "Poesia Completa" en un volum editat per Edicions de 1984 | L'activista i pensador creu que la seva generació "va haver de fer moltes coses per evitar que el país fos esclafat"

Lluís Solà, aquest divendres al Casino de Vic | Adrià Costa

Lluís Solà (<http://www.escriptors.cat/autors/solall>) (Vic, 1940) és una figura cabdal d'un país que malda, encara, per no ser esclafat. Convertit ja en patrimoni excepcional de la llengua catalana, la seva obra destaca per la saviesa, l'austeritat, la puresa, la precisió i per un intent d'aproximació a la més rotunda essència de la paraula. Home de conviccions i de conversa admirable, Solà és un humanista i un activista de mirada lúcida, director de la revista *Reduccions* (<http://reduccions.uvic.cat>) i un poeta cabdal en la historiografia literària del país.

Amb ell, asseguts en una taula del Casino de Vic, plena de ressons modernistes, gaudim d'un bagatge vital fascinant que ens ajuda a entendre què és Catalunya i quins herois anònims van fer possible que la llengua continués tan viva com ressona i es manté a la *Poesia Completa* que va publicar Edicions de 1984. Un llibre majestàtic que ja és, a pols, una base de la futura literatura catalana i que ha estat reconegut amb el Premi de la Crítica (<http://www.naciodigital.cat/osona/noticia/53631/llu/sol/guanya/premi/cr/tica/catalana/amb/poesia/completa>) motiu pel qual recuperem l'entrevista realitzada fa un any (<http://www.naciodigital.cat/noticia/106839/llu/sola/bilinguisme/manera/lenta/imposar/totalment/castella>).

- **Malgrat les més de mil pàgines del volum, el llibre que reuneix la seva *Poesia Completa* té una austeritat admirable, i molt volguda.**

- Hi ha només dues pàgines en blanc en tot el llibre! Gràcies a la meua tasca com a director de *Reduccions* he pogut editar poesia durant molt temps, i sé com m'agrada fer-ho. En el cas del llibre, teníem molt de material i volíem remarcar que l'important eren els textos. La portada ha estat el màxim d'austera, com la lletra, sense pròlegs -a banda del meu-, sense cap nota a peu de pàgina, amb les taules restringides a l'absolutament imprescindible, que la nota biogràfica és elemental, exclusivament sumària.

- **Volien que el centre fos la poesia, amb la paraula com a matèria fonamental.**

- És que, quan parlem de poesia, no podem desprendre'ns de la paraula. És més, la paraula és constituent d'allò que anomenem humanitat. Imaginem-nos que no tinguéssim paraules del passat. No seríem éssers històrics.

Lluís Solà. Foto: Adrià Costa

- **La Història, de fet, comença amb la invenció de la paraula escrita.**

- Exacte, el que hi ha abans és la Prehistòria. La paraula és fonamental. Per parlar amb nosaltres mateixos, per parlar als nostres veïns, per parlar amb els altres, per parlar amb el futur, per constituir una comunitat -és a dir, una "tribu", un conjunt de persones que s'entenen sobre coses molt diverses-, la paraula és absolutament indispensable. No hi ha home sense paraula. La paraula és constituent de la humanitat. Quan parlem de l'home, parlem de la paraula; i quan parlem de la paraula, parlem de l'home.

- **Si la paraula és el que constitueix la "tribu", com s'explica que el manifest del Grup**

Koiné hagi tingut tant de rebombori?

- ...un rebombori absolutament desmesurat! El grup no diu res més que allò que és elemental i que es produeix arreu del món, tret dels llocs on hi ha ocupació d'un estat estranger. És a dir, a Espanya tenen una única llengua oficial. A Portugal, tenen una única llengua oficial. A Dinamarca i Suècia, també. Totes les comunitats tenen una única llengua, llevat d'aquelles on hi ha un estat que intenta apropiari-se d'aquest altre país. Nosaltres en som un exemple, i fa segles que passa. El fet que l'any 1947 fossin prohibits, per llei del franquisme, ensenyar la llengua pròpia del país o que la llengua desaparegués dels mitjans de comunicació, ja designa quin és el projecte d'Espanya: senzillament, liquidar la nostra llengua. I convertir el país en una colònia. Que és el que van aconseguir, d'altra banda...

- Sorpren aquest intent de "liquidació", com vostè l'anomena, faci molts segles que dura, però nosaltres seguim aquí, vius, i sobrevivint.

- Un país es conquesta, en primer lloc, militarment. Això és relativament difícil, però si guanyes, guanyes. Ara bé, només guanyes a l'altre exèrcit. Després hi ha la resta del país a vèncer i això vol temps i és més difícil. S'ha de desallotjar la llengua, la cultura, les lleis i les maneres de fer, casa per casa.

- L'estat francès, però, sí que ho ha aconseguit.

- Sí, però ha necessitat molt de temps. A Occitània encara hi ha un milió de persones que parlen l'Occità. A València ciutat, l'any 1900, un 90% de la població parlava el català. Al començament del 2000, hi ha un 10% de gent, tirant molt llarg, que saben català. Això vol dir que ells -l'Estat- tenen un projecte que avança, que fa tres segles que dura i que té dues formes d'acció: una, la imposició total del castellà; l'altra, el bilingüisme, que és una manera lenta de fer el mateix i amb menys pressió exterior i interior. El bilingüisme tracta la llengua menor com si fos de segona categoria i la va arraconant.

Lluís Solà conversant amb Esteve Plantada. Foto: Adrià Costa

- L'única solució és resistir, pel que sembla.

- El que hem de tenir clar és que això no és una qüestió lingüística, ni filològica. És una qüestió política. Tots els països normals tenen la seva llengua com a llengua principal. I això no vol dir que en tingui moltes altres. És una qüestió molt elemental! A Madrid, la llengua del país no és pas el català! Ni ho volen, ni ho voldrien! Doncs, per què ells sí i nosaltres no? Quina mena de llei o de justícia és aquesta?

- Creu que el poeta ha de tenir una funció activa dins de la societat?

- Ja la hi té, vulgui o no vulgui. Si té una capacitat expressiva i fa servir les paraules de la "tribu", ja traspasa aquestes paraules. Al poeta li han arribat unes paraules plenes de passat i de present, plenes de tot el que hi han anat pensant els seus conciutadans i avantpassats. És a dir, la paraula "arbre" no és la simple paraula "arbre". És la paraula i, a més, els arbres que els avantpassats han vist i les formes que han tingut i tenen. És una herència. I el poeta fa servir aquesta herència, la traspasa. Per tant, el poeta ja té una primera funció. La segona funció que té és la d'incrementar aquesta herència, intentar recollir tot allò que li han passat i tornar-hi a posar el món a dins d'una manera més rica. Fer que els poemes reflecteixin la visió de cada moment del món. Les llengües i els pobles necessiten a cada moment ser contemporanis. La poesia fa contemporània la paraula que ens ve del passat i va cap al futur. Aquesta és la seva funció, perquè la poesia traspasa els sentiments, els valors, els pensaments, les imaginacions, les visions del món, la manera que tenim de veure les coses. Aquestes coses no són estrictament personals, són de la comunitat, contribueixen a perpetuar la "tribu".

- Vostè és i ha estat un home molt respectat en el camp de la poesia i de la literatura catalana. Té una obra vastíssima, i encara sorprèn més quan ha inclòs, en aquest volum, 42 llibres inèdits. No sé com ha tingut temps de fer-ho tot.

- Jo tampoc [riu]. Aquest llibre comença el 1958 i acaba a l'estiu de 2015. Amb l'editor ens adonem que bona part del llibre són llibres nous, fets del 1999 ençà.

- Per què?

- Les explicacions són múltiples i cap no ho deu arribar a explicar. Per desgràcia, molta gent de la meva generació ens vam haver de dedicar a fer moltes coses per salvar el país, la llengua i tot allò més elemental. I ho vam haver de fer per evitar que fos definitivament esclafat. Estàvem -i jo, particularment- desesperats.

Lluís Solà. Foto: Adrià Costa

- Aquella desesperació és el que el va fer entrar en política? [Solà va arribar a ser regidor a l'Ajuntament de Vic]

- Sí, no pas perquè tingués una vocació d'entrar en un partit polític, cosa que tampoc no tinc ara. Ho vaig fer perquè aleshores hi havia una necessitat absoluta d'intentar d'establir institucions i fer-les funcionar. Per això vam fer, també, una revista com Reduccions, perquè hi havia una necessitat de tenir una plataforma que parlés d'allò que es feia als Països Catalans i que parlés, al mateix temps, de la poesia que es feia a l'estranger. I més important, encara: que reflexionés del fenomen de la poesia aquí i a fora. Tenim un problema de fa molt de temps a causa d'aquesta "invasió" que no ens deixa fer res en cap camp -només sobreviure, i encara-: que no podem reflexionar, a fons, sobre la nostra cultura, pintura, música, pensament, futur, política, etc. Per fer això es necessiten dues coses: persones que ho estudiïn i un pensament molt sòlid.

- Creu que hem resolt aquestes mancances estructurals?

- En aquests moments, i fa molt de temps, més aviat tirem cap a la superficialitat. I això és terriblement perillós, a la llarga. Una casa que no tingui fonaments molt sòlids pot aguantar un cert temps. Però, ai si ve un vent una mica massa fort! No aguantarà pas! És un problema seriós que no es veu, i no es veu perquè els fonaments no es veuen. Però el problema existeix. Tots els països europeus tenen pensadors, poetes i artistes de molt calat que potser no són els més llegits. Kant no és pas l'escriptor germànic més llegit, però és una base molt sòlida de tot el que ve posteriorment a Alemanya. Descartes no és l'autor francès més llegit, però és un autor sobre el qual s'ha anat desenvolupant la majoria de pensament francès. I així, moltes coses...

- Vostè també és autor d'una gran obra com a traductor. Això li ha servit per amara-se d'altres literatures i portar-les a la tradició catalana?

- Evidentment! De molt jove vaig començar a estudiar llengües només per poder llegir-ne grans

autors: l'alemany per llegir Goethe, l'anglès per llegir Blake o Shakespeare, i també l'italià, el grec modern i l'antic, el sànscrit... Aleshores hi havia poquíssimes traduccions en català, només algunes del temps e la República, que eren molt interessants, val a dir. Però, aleshores, o feies servir traduccions d'altres llengües -sobretot del francès- o bé les llegies directament en l'original. Jo vaig començar a traduir per portar a la nostra llengua una part d'aquesta gran literatura, per enriquir el propi patrimoni amb el patrimoni del món.

- El primer poema del primer volum, *Finisterre*, conté un vers on diu "Caminar equival a deixar paisatges enrere". L'escriptura, també entesa com a camí. Però m'imagino que no ha caminat sol, que ha tingut poetes i veus que l'han acompanyat al llarg del viatge. Quins?

- *Finisterre* és accident geogràfic i és una visió d'Europa, com si a Europa s'acabés la Terra. Sabem que és fals, però encara ens ho creiem. Els europeus encara vivim d'aquesta mentida, i mentre tinguem aquesta mentida, probablement tindrem problemes grossos amb el món. Però, a més, aquests textos van aparèixer els anys de la Guerra Freda, uns anys on dos països tenien bombes suficients per destruir el món. L'autodestrucció de la humanitat és, a partir dels 50, una cosa factible.

Lluís Solà. Foto: Adrià Costa

- La poesia és una aproximació als propis límits?

- Tota poesia es passeja per les fronteres de la humanitat. Amb aquell primer llibre, jo volia escoltar autènticament el món, perquè sabia que els homes es podien autodestruir. I això és una aportació fonamental, no únicament per entendre aquest poema, sinó tot el llibre. Responent a la pregunta, el poeta es troba que fa camí, sol o bé amb altres homes. Amb tot, l'home té l'herència de la solitud, perquè som individus i estem sols. Al mateix temps, però, tenim la capacitat d'estar amb els altres, sense mai arribar a poder ser aquests altres. És la dialèctica que tota poesia

intenta dir. El poeta, per mitjà de les paraules de la comunitat, intenta parlar amb la comunitat, establir-hi un diàleg. I, personalment, m'ha influït el que he sentit d'altres homes i dones, i també el que he llegit d'Ausiàs March, Ramon Llull, Jacint Verdaguer, Joan Maragall, com també Homer, Èsquil i Sòfocles, Goethe, Hölderlin, Rilke, Rimbaud, els indús, la poesia lírica xinesa, que és extraordinària, etc.

- Un pòsit fet de vastíssimes lectures.

- Jo he volgut llegir-ho tot! També entres en una comunitat a través dels llibres, de grans llibres com poden ser la Bíblia o la Ilíada. Amb aquesta mena d'obres t'endinses en l'esperit i en la carn d'altres pobles, més enllà de la mística que poden tenir. I aquesta és una manera de caminar. És a dir, qualsevol comunitat que vulgui persistir o perdurar ha d'estar atenta als grans fenòmens del món. I ha d'estar atenta al fet de preguntar-se per què hi ha món i no pas el no-res. I, després, aportar el que la seva comunitat pot aportar a les altres comunitats. I això, insisteixo, és el que no ens deixen fer.

- Al final de les Obres Completes hi ha uns cants de comiat. Per què?

- La vida, si la mirem amb una mica d'atenció, veurem que és un seguit de comiats. Sempre ens acomiadem de coses. La poesia xinesa, que he citat abans, és una poesia extraordinària justament en els comiats, amb una sensibilitat excepcional. Probablement perquè la Xina és un país molt gran, amb grans deserts, i saben que els comiats solen ser més definitius del què es pensen. Al capdavall, els comiats són un element propi de la temporalitat de l'home. Que apareguin aquests cants deu ser perquè cada vegada copso més que els comiats poden ser definitius, perquè m'adono que em vaig fent gran. I perquè el comiat és una de les formes humanes d'existir.

Lluís Solà. Foto: Adrià Costa